

платною або безкоштовною) – у будні дні, з одним вихідним для самостійної підготовки. Вечіря (тільки платна) – той самий графік, але увечері. Заочна (тільки платна) – заняття проводяться двічі на місяць у суботу та неділю.

Присвоєння студенту певної спеціалізації виробляється пізніше ніж із другого року навчання. Закон визначив також зміни у управлінні вузом. Відповідно до Конституції для науки, керівним органом державної вищої школи (університету), крім ректора та сенату, буде також рада вузу [2]. До його складу входить 6-8 осіб, обираються сенатом університету, та голова студентського самоврядування.

Система вищої освіти Польщі передбачає, що для студентів буде збережено 50-відсоткову пільгу на оплату громадського транспорту. Студенти можуть отримувати різні види стипендій відповідно до результатів їх навчання за підсумками семестру та учбового року. Відповідно до закону студент може отримати студентський кредит на освіту на пільгових умовах (0,5-0,75%) але не більше одного разу і на термін трохи більше 6 років [1].

Закон чітко визначає також категорії науково-педагогічних кадрів вишів. У ньому перераховано чотири різні посади академічних викладачів: професор (це може бути людина з званням професора), професор університету (це може бути, наприклад, докор з науковими чи дидактичними досягненнями), ад'юнкт (доцент) – як правило, це люди, які мають як мінімум докторський ступінь, і помічник (це може бути магістр).

Здійснене дослідження особливостей польської вищої освіти дає можливість зробити висновки про терміни проходження навчання та його рівні, особливості диплому польських навчальних закладів, стипендії республіки та посади академічних викладачів.

#### Список використаних джерел

1. Закон «Про вищу освіту і науку» від 20 липня 2018 року. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001668/U/D20181668Lj.pdf>
2. Конституція Республіки Польща, ст.70. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>
3. Lisnevskaya Y. A. Reform of higher education in Poland. Context of the bologna process. *Public Administration Aspects*, 6(9), 2018. P. 23–31.

Аліна ПАРХОМЕНКО

### РОЗВИТОК АВТОНОМІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У наш час дуже важливим є питання автономії у закладах вищої освіти. Нині це питання є дуже актуальним та багато науковців звертаються до нього. Автономія – це право особи освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності та незалежності. Вона підвищує відповідальність керівника закладу освіти за прийняття тих чи інших рішень та розглядається як привілей, який надається тільки обраним.

Дослідження в цій галузі проводили такі науковці: О. Воробйова, О. Гаращук, Т. Горецька, К. Гунченко, Н. Дем'яненко, Л. Зеленська, С. Калашнікова, І. Каленюк, О. Коваленко, В. Луговий, А. Половченя, О. Слюсаренко, Ж. Таланова, В. Ткаченко. Особливе значення мають праці Л. Васечко, О. Гаращук, К. Гунченко, А. Половченя. Вони розглядали питання розширення автономії вищих навчальних закладів, оновлення стандартів вищої освіти, вплив сучасних факторів на розвиток вищої освіти.

Метою публікації є визначення рівня розвитку та перспектив автономії у закладах вищої освіти.

Університетська автономія з'явилася в Середньовіччі і Західній Європі. Середньовічні університети, як правило, мали чотири факультети: «вільних мистецтв»,

медицини, права і теології. У різні епохи вона набувала певних змін. Університетська автономія давала змогу університетам здійснювати систему виборності керівного й професорського складу.

Про необхідність автономії говорили ще в 60-х роках ХХ століття. З плином часу освітня наука і політика розробила різні шляхи щодо вирішення проблем автономії університетів. Особливу увагу слід приділяти дослідженням ЄС і ЄАУ. З другої половини ХХ століття починається активне зростання ролі і функцій навчальних закладів. Кожна європейська країна за невеликий проміжок часу накопила неабиякий досвід з автономії. В Україні автономія є не такою розвинутою, як в європейських країнах, адже досвід у цьому в порівнянні з іншими країнами є меншим.

У сучасній Європі університетську автономію розглядають як «відповідальну незалежність». Автономія закладів вищої освіти виникає в внутрішньо – організаційних адміністративних відносинах вищої освіти.

Зі створенням Болонського процесу зі сторони розвитку автономії створювалися спільні стандарти для університетів з усіх країн. Це робить ще один крок для створення нової моделі хороших відносин університету з суспільством і державою, поступово перетворюючись на самостійну організацію, яка відповідає за кожен свій крок. «Огляд окремих питань університетської автономії деяких країн світу свідчить, що накопичений ними досвід через історичні та політичні обставини має вагомим значення і для України» [1, с. 218].

Принцип автономії закладів вищої освіти показується у реалізації закладів вищої освіти багатьох повноважень, серед яких є : внутрішньо – управлінські, акредитаційні, науково – дослідні, аналітично – інформаційні, фінансові. У сучасному розумінні автономія включає в себе такі компоненти : свободу педагогічної діяльності, свободу науково – дослідницької діяльності, самоврядування університетського співтовариства. «Вітчизняні системи вищої освіти характеризуються низьким ступенем впровадження організаційної автономії» [4, с. 70]. Університетська автономія повинна сприяти досягненню головної мети освітньої сфери – конкуруючого фахівця на ринку праці.

У даний час в Україні автономію не вважають необхідною умовою успішного розвитку вищих навчальних закладів. У 2014 році був підписаний закон «Про вищу освіту», «цей закон встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу» [5].

«Розширення автономії ВНЗ України торкнулося, перш за все, їх правового статусу» [3]. До реформації вищі навчальні заклади діяли як державні установи, але обмежена самостійність не надавала університету певної особливості.

Автономія університетів передбачає собою підпорядкування законам ринку і формування знань, які будуть затребуваними на ринку праці. У закладах вищої освіти виділяють такі види : академічну, організаційну, фінансову і кадрову. «Незалежність закладу вищої освіти полягає в самоорганізації та саморегуляції, взаємодії з громадськістю, бути відкритим до критики, діяти прозоро задля забезпечення високого рівня освіти» [6, с. 96].

В Україні заклади вищої освіти не можуть купувати чи продавати землю, але завдяки Закону про вищу освіту права значно розширюються. Ефективна діяльність університетів в сучасності потребує адаптованості та нових викликів, адже це зумовлює розвиток автономії. Автономія закладів вищої освіти – це характеристика незалежності закладу освіти. З позиції адміністративного права здійснюється забезпечення принципу автономії закладів вищої освіти.

З поняттям «автономія закладу вищої освіти» пов'язане поняття «академічної свободи». Академічні свободи створювалися для забезпечення науки від теології.

Університет у сучасному суспільстві має мати певну незалежність від суспільства та підтримувати власні інтереси «завдяки університетській автономії досягається незалежний пошук істини, зберігаються основоположні істини суспільства» [2, с. 14]. Задля досягнення автономії закладу вищої освіти є його вихід за національний рівень, тоді він може використовувати різні прояви автономії в різних державах, що забезпечить його варіативність та конкурентоздатність.

Було проведено не мало досліджень автономії вищих навчальних закладів. Так як університет має можливість збільшувати свою автономію, так він може і зменшувати її. Це може бути пов'язане з обмеженням його у виборі програм та напрямків навчання, з впливом держави.

Отже, автономія закладів вищої освіти виникла вже давно, з плином часу вона розвивалася, набувала певних відтінків та критерій. Вона може як збільшуватись, так і зменшуватись. У простому розумінні автономія являє собою незалежність закладу освіти, що дозволяє закладу реалізовувати певні повноваження. Рівень розвитку автономії у закладах вищої освіти у порівнянні з європейськими країнами є досить низьким. Задля досягнення закладу вищої освіти статусу автономії, він повинен вийти на національний рівень. Реалізувати університетську автономію в Україні можливо, уклавши угоду з університетами, які ввійшли в Болонську систему.

#### Список використаних джерел

1. Васечко Л. Університетська автономія: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. Проблеми вищої освіти. Київський національний університет технології та дизайну, 2013. 223 с.
2. Воробйов О, Горецька Т. Автономія та врядування у вищій освіті: монографія. Національна академія педагогічних наук України. Інститут вищої освіти. Київ, 2015. 192 с.
3. Гунченко К. Розширення автономії вищих навчальних закладів України на сучасному етапі: Національна академія при Президентові України, 2016. Інтернет-ресурс: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1054>
4. Дараган Т. Стан впровадження організаційної автономії у вітчизняних закладах вищої освіти : Інститут модернізації змісту освіти. Київ, 2021. 76 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII, від 1 липня 2014 року. Інтернет-ресурс: [zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text)
6. Половченя А. Забезпечення принципу автономії закладів вищої освіти : Адміністративно – правовий аспект. 2019. 99с.

Аліна КУЗІНА

### КОЛЕГІАЛЬНЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

У другій половині ХХ столітті починає розвиватися управління у педагогічній науці. Воно передбачає вивчення аспектів управління в ЗВО. Серед моделей управління переважають- з одноосібною владою та з з'єднанням одноосібною і колегіальною влади. Все активніше поширюється колегіальна модель управління. На нашу думку проблема керування закладами вищої освіти є актуальною в наш час.

Прийнято вважати, що на відміну від одноосібною влади, яка зв'язку з тим що рішення ухвалюють одні, а виконувати їх мусять інші, сильно знижує мотивацію та активність робітників, колегіальне управління сприяє покращенню рівня мотивації та активності робітників. Навіть більше одноосібна модель управління зумовлює централізацію влади та відповідальність за стан справ на одну особу, натомість колегіальне управління є засобом поділу влади і відповідальності поміж учасниками